

Postupak za utvrđivanje zloupotreba dominantnog položaja u pravu konkurencije Bosne i Hercegovine

Procedure for Determining Abuse of Dominant Position in the Competition Law of Bosnia and Herzegovina

Mr. iur. Adis Poljić

Općinski sud u Tuzli, stručni saradnik

adispoljic@yahoo.com

Sažetak: Predmet rada je postupak za utvrđivanje zloupotreba dominantnog položaja u pravu konkurencije Bosne i Hercegovine. Pravo konkurencije je veoma značajno za funkcionisanje tržišta, te je usklađeno sa pravom Evropske unije. Zanimljivo je da se prilikom donošenja odluka Konkurencijsko vijeće, u svrhu ocjene datog slučaja, može koristiti sudskom praksom Evropskog suda pravde i odlukama Evropske komisije. Osnovna uloga Konkurencijskog vijeće je utvrđivanje povreda prava konkurencije, dok je u pravu Evropske unije ova uloga povjerena Komisiji. Po uzoru na Komisiju potrebno je ojačati i kapacitete Konkurencijskog vijeća kako bi što više spriječilo povrede konkurencije odnosno zloupotreba dominantnog položaja. Konkurencijsko vijeće odlučuje o pokretanju postupka, s tim da može biti po zahtjevu stranke ili po službenoj dužnosti. Prilikom donošenja odluka nalazimo da je pogrešno tumačena konstitutivnosti, što otvara prostor opstrukciji, time mogućoj neefikasnosti Vijeća. Sudsku zaštitu pruža Sud Bosne i Hercegovine, jer se protiv odluka Konkurencijskog vijeća može izjaviti tužba. Specifičnost je postojanje vanrednog pravnog lijeka preispitivanja rješenja Konkurencijskog vijeća. Nadležnost Konkurencijskog vijeća je i prinudno izvršenje odluka.

Ključne riječi: Zloupotreba dominantnog položaja, Konkurencijsko vijeće, pokretanje postupka, usmena rasprava, upravni spor

JEL Classification: K21

DOI:

dx.doi.org/10.14706/DO15226

Historija članka:

Dostavljen: 09.11.2015.

Recenziran: 21.12.2015.

Prihvaćen: 25.12.2015.

Abstract: *The paper procedure for determining abuse of dominant position in the competition law of Bosnia and Herzegovina. Competition laws is very important for the functioning of the market, and is in line with the European Union. It is interesting that during the decision-making Competition Council, the purpose of assessment of the case, can be used the practice of the European Court of Justice and the decisions of the European Commission. The main role of the Competition Council is to determine the violation of competition laws, while in the European Union's role entrusted to the Commission. Following the example of the Commission should be strengthened and the capacity of the Competition Council in order to prevent more harm to competition regarding abuse of dominant position. Competition Council decided to initiate the procedure, but it can be at the request of a party or ex officio. When making decisions, we find that the mischaracterization of constituent status, which creates space obstruction, thus the possible ineffectiveness of the Council. Judicial protection provided Court of Bosnia and Herzegovina, because it are against the decisions of the Competition Council may declare claim. The specificity of the existence of the extraordinary remedy to review the decision of the Competition Council. The jurisdiction of the Competition Council and the forced execution of decisions.*

Keywords: *Abuse of dominant position, the Competition Council, the institution of proceedings, verbal disputation, an administrative dispute*

JEL Classification: *K21*

DOI:
dx.doi.org/10.14706/DO15226

Article History:
Submitted: 09.11.2015.
Reviewed: 21.12.2015.
Accepted: 25.12.2015.

UVOD

Pravo konkurencije u pravu Evropske unije zauzima sve značajnije mjesto i smatra se jednim od najbitnijih uslova za normalno funkcionisanje tržišta. U skladu sa nastojanjima Bosne i Hercegovine za dobijanje statusa države članice Evropske unije izvršeno je normiranje prava konkurencije u skladu sa važećim propisima Unije, te je donesen Zakon o konkurenciji Bosne i Hercegovine i podzakonski akti za provedbu Zakona. Može se reći da je ovo jedan od rijetkih Zakona, koji je usaglašen sa pravom Evropske unije. U pravu Bosne i Hercegovine u pogledu zloupotrebe dominantnog položaja, preuzeta je definicija iz prava Evropske unije kao i osnovni oblici koji predstavljaju zloupotrebu. Navedeno je propisano u Lisabonskom ugovoru. Takođe, osigurani su i drugi principi koji se odnose na postupak za utvrđivanje povreda prava konkurencije. Naime, postoji poseban organ nadležan za zaštitu konkurencije, osigurana sudska zaštita, pokretanje postupka po službenoj dužnosti, načelo materijalne istine u postupku, teret dokazivanja, nadležnosti i odluke Konkurencijskog vijeća Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vijeće) su u skladu sa **acquis communautaire** Evropske unije. U dosadašnjoj praksi Vijeće je slijedilo stavove izražene u odlukama Evropskog suda pravde, te se može reći da je i njegova praksa usklađena.

Zloupotreba dominantnog položaja je jedan od oblika kršenja prava konkurencije. Po pravu konkurencije nije kažnjivo postojanje dominantnog položaja. Naprotiv, težnja je svih privrednih subjekata da imaju što veći udio na tržištu ali dominantan položaja nameće i obavezu da se isti ne zloupotrebljava. Kršenje prava konkurencije postoji u slučaju kumulativnog postojanja dominantnog položaja i zloupotreba. Zakonom su izričito normirana četiri oblika zloupotreba dominantnog položaja, s tim da postoji mogućnost zloupotreba i drugim ponašanjima. Članom 10. stav 1. Zakona o konkurenciji Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH”, broj 48/05, 76/07, 80/09) zabranjena je svaka zloupotreba dominantnog položaja jednog ili više privrednih subjekata na relevantnom tržištu, a stavom 2. propisano je da se zloupotreba dominantnog položaja posebno odnosi na: a) direktno ili indirektno nametanje nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih trgovinskih uslova kojima se ograničava konkurencija; b) ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača; c) primjenu različitih uslova za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime ih dovode u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj; d)

zaključivanje sporazuma kojima se uslovljava da druga strana prihvati dodatne obaveze koje po svojoj prirodi ili prema trgovinskom običaju nemaju veze s predmetom takvog sporazuma.

Pored zloupotrebe dominantnog položaja zabranjeni su sporazumi, ugovori, pojedine odredbe sporazuma ili ugovora, zajednička djelovanja, izričiti i prešutni dogovori privrednih subjekata, kao i odluke i drugi akti privrednih subjekata, kao i koncentracija koja postoji kada jedan učesnik stiče kontrolu nad drugim učesnikom na tržištu (kriterijum kontrole), bez obzira na to da li do sticanja kontrole dolazi pravnim ili ekonomskim sredstvima, ukoliko sporazumi i koncentracije za posljedicu imaju sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišne konkurencije na relevantnom tržištu.

Organ nadležan za zaštitu prava konkurencije je Vijeće Bosne i Hercegovine, dok se protiv odluka Vijeća može podnijeti tužba Sudu BiH. Vijeće provodi postupak u skladu sa pravilima upravnog postupka, a postupak za utvrđivanja postojanja zloupotreba dominantnog položaja pokreće se *ex officio* i po zahtjevu stranke.

Institucionalna struktura

Konkurencija predstavlja jedno od najznačajnijih područja za privredni razvoj država, te takođe i složenu pravnu oblast zbog preplitanja ekonomskih i pravnih pitanja. Zbog navedenog, zaštita konkurencije se povjerava posebnom organu, u Bosni i Hercegovini Vijeću dok je u Evropskoj uniji Komisiji. Potrebno je ukazati i na organizaciona rješenja Komisije Evropske unije, s obzirom da trebaju biti primjer za jačanje Vijeća u cilju sankcionisanja povreda prava konkurencije odnosno zloupotreba dominantnog položaja. U pogledu Zakona o konkurenciji, ne mogu se istaći ozbiljne zamjerke, jer se preuzima evropski model, a to znači uvažavaju osnovni standardi i principi, u ovoj, za svaku državu, vitalnoj oblasti.¹ Dakle, postoji dobar osnov za sankcionisanje povreda konkurencije, te je potrebno omogućiti što bolje njegovo provođenje.

¹ Cf. više o tome: Rizvanović, E. (2010) Izazovi liberalizacije i tržišno natjecanje u Bosni i Hercegovini. *Zbornik radova Liberalizam i zaštita konkurencije*, 149.

Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine

Organ za provođenje zaštite tržišne konkurencije u Bosni i Hercegovini je Vijeće,² s tim da u sastavu Vijeća djeluju uredi za konkurenciju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj, kao organizacione jedinice izvan sjedišta Vijeća.³ Vijeće je samostalno tijelo sa zadatkom da osigura primjenu Zakon o konkurenciji BiH na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine i ima isključivu nadležnost u odlučivanju o postojanju zabranjenog konkurentskog djelovanja na tržištu.⁴ Evidentno je da povjerom isključive nadležnosti za odlučivanje u predmetima tržišnog natjecanja, Vijeće dobilo značajnu ulogu u pravnom i privrednom poretku Bosne i Hercegovine. Upravo zbog navedenog, njegovi članovi bi morali da budu u potpunosti nepristrasni i nezavisni, ali način imenovanja članova Vijeća ne pruža sigurnost da će se navedeno ostvariti. Imenovanje članova Vijeća provodi se na sljedeći način: a) tri člana Vijeća imenuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, po jednog iz sva tri konstitutivna naroda; b) dva člana Vijeća imenuje Vlada Federacije Bosne i Hercegovine; c) jednog člana Vijeća imenuje Vlada Republike Srpske⁵, dok Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Vijeća, imenuje svake godine predsjednika iz reda članova Vijeća na period od jedne godine, bez prava na ponovni izbor tokom mandata člana Vijeća.⁶ Mandat članova traje šest godina, s mogućnošću još jednog ponovnog izbora.⁷ U Zakonu o konkurenciji Bosne i Hercegovine nisu propisani uslovi koje moraju da ispunjavaju članovi Vijeća, već je samo propisano da se članovi Vijeća biraju se iz reda priznatih stručnjaka u odgovarajućoj oblasti, imaju status jednak upravnim sudijama koji je nespojiv s obavljanjem bilo koje direktne ili indirektno, stalne ili povremene funkcije, s izuzetkom akademskih djelatnosti i rada u stručnim i naučnim tijelima.⁸ Navedena nedefinisanost uslova za imenovanje članova može dovesti do imenovanja osoba koje nisu u mogućnosti da odgovore svim složenim pitanjima sa kojim se Vijeće bude susreće.

² Član 20. stav 1. Zakona o konkurenciji BiH.

³ Član 20. stav 2. Ibid.

⁴ Član 21. stav 1. Ibid.

⁵ Član 22. stav 3. Ibid.

⁶ Član 22. stav 4. Ibid.

⁷ Član 22. stav 1. Ibid.

⁸ Član 22. stav 2. Ibid.

U Zakonu o zaštiti tržišnog natjecanja Republike Hrvatske⁹ propisano je da za predsjednika i člana Vijeća za zaštitu tržišnog natjecanja može biti imenovan državljanin Republike Hrvatske koji je završio preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij pravnog ili ekonomskog smjera i stekao odgovarajući naziv u skladu s posebnim zakonom te koji ima deset godina radnog staža u struci¹⁰, i koji ispunjava i uslove za pravnika da ima položen pravosudni ispit, a za ekonomistu specijalistički ispit ili naučni stepen magistra ili doktora nauka.¹¹ Organ koji je zadužen za zaštitu tržišnog natjecanja mora da raspolaže i ekonomskim znanjem, pored pravnim, te je opravdano normiranje da članovi Vijeća za zaštitu tržišnog natjecanja budu i ekonomisti. Normiranje i mogućnosti imenovanja i ekonomista, urađeno je u skladu sa praksom Komisije. Naime, od 2003. godine u Komisiji se pojavljuje Glavni ekonomista.¹² Razlog za uvođenje glavnog ekonomiste je posljedica nekoliko presuda Evropskog suda pravde kojima su poništavane odluke Komisije, zbog manjkavost analize kojom Komisija utemeljuje svoje odluke.¹³

Vijeće nadležno je da: a) donosi podzakonske akte na osnovu odredbi Zakona o konkurenciji i druge podzakonske akte potrebne za njegovo provođenje; b) propisuje definicije i obračunske metode za određene djelatnosti, i to bankarstvo, osiguranje i slično; c) propisuje i daje tumačenje općih i posebnih definicija konkurencijskih pojmova, kao i obračunske metode za ključne konkurencijske pojmove; d) odlučuje o zahtjevima za provođenje postupka i vodi postupak; e) donosi upravne akte kojima se okončava postupak pred Konkurencijskim vijećem; f) daje mišljenja i preporuke o bilo kom aspektu konkurencije, po službenoj dužnosti ili na zahtjev državnog organa, privrednog subjekta ili udruženja; g) donosi interne akte o unutrašnjoj organizaciji Vijeća, osim Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, koji se donosi uz saglasnost Vijeća ministara Bosne i Hercegovine; h) daje inicijativu za izmjene i

⁹ Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 79/09, 80/13.

¹⁰ Član 28. stav 1. Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja Republike Hrvatske.

¹¹ Član 28. stav 2. Ibid.

¹² Na dana 19.08.2015. godine od šest članova Vijeća BiH četiri su pravnik, a dva ekonomista što osigurava da odluke bude zasnovane i na odgovarajućim ekonomskim pokazateljima.

¹³ Cf. više o tome: Misita, N. (2012) *Evropska unija-Pravo konkurencije*. Sarajevo: Revicon, 61.

dopune Zakona o konkurenciji; i) predlaže Vijeću ministara Bosne i Hercegovine odluku o visinu iznosa administrativnih taksi u vezi s procesnim radnjama pred Vijećem.¹⁴ U skladu sa navedenim nadležnostima Vijeće, ima dio sličnih nadležnosti sa Vijećem EU i Komisijom. Lisabonskim ugovorom Vijeću su dodjeljenje nadležnosti za donošenje uredbi ili direktive za sprovođenje načela iz člana 101. i člana 102., na prijedlog Komisije i nakon savjetovanja sa Evropskim parlamentom¹⁵, za koje se smatra da je *ključna* (ustavna) *procesna odredba*,¹⁶ jer je to izričito statuirano da je upravo na Vijeću, ne i na Evropskom parlamentu da u okviru jednog od specijalnih postupaka donosi propise, tačnije uredbe i direktive.¹⁷ Uredbe i direktive donose se naročito radi: a) obezbjeđivanja poštovanja zabrana iz člana 101. stav 1. i člana 102. Ugovora propisivanjem novčanih kazni i periodičnih novčanih kazni; b) utvrđivanja detaljnih pravila za primjenu člana 101. stav 3. Ugovora vodeći računa o potrebi obezbjeđivanja djelotvornog nadzora, sa jedne strane, i pojednostavljivanja upravljanja u najvećoj mogućoj mjeri, sa druge strane; c) utvrđivanja, ako je to potrebno, područja primjene člana 101. i člana 102. Ugovora u različitim granama privrede; d) utvrđivanja odgovarajuće nadležnosti Komisije i Suda pravde Evropske unije u primjeni odredaba iz ovog stava; e) određivanja odnosa između prava država članica i odredaba sadržanih u ovom odsjeku ili usvojenih u skladu sa ovim članom.¹⁸ Dakle, u pogledu nadležnosti Vijeća da donosi podzakonske akte njegove nadležnosti su dijelom iste kao Vijeća, dok je u pogledu primjene propisa nadležnost kao kod Komisije.

Komisija Evropske unije

Najveće promjene pravo tržišnog natjecanja Evropske unije doživjelo je na polju institucionalnog okvira za primjenu prava. Dok je prije donošenja Uredbe broj 1/2003 Komisija imala isključivu nadležnost za utvrđivanje povreda prava konkurencije, donošenjem nove Uredbe dolazi do gubljenja isključive

¹⁴ Član 55. stav 1. Zakona o konkurenciji BiH.

¹⁵ Član 103. stav 1. Uredba Vijeća broj 1/2003 o provedbi pravila o tržišnom natjecanju utvrđenim u članovima 81. i 82. Ugovora o osnivanju Evropske zajednice, Službeni list EU, L 01/03, 68/04, 269/06.

¹⁶ Jones, A., Sufirin, B. (2011) *EU Competition Law Text, Cases and Materials*. Oxford, OUP, 111. u: Misita, N. (2012) *Evropska unija-Pravo konkurencije*. Sarajevo: Revicon, 59.

¹⁷Ibid, 59.

¹⁸ Član 103. stav 2. Uredbe broj 1/2003.

nadležnosti Komisije. Uredba broj 1/2003 daje nadležnosti za primjenu člana 101. i 102. Ugovora državama članicama,¹⁹ te predviđa i nadležnost sudova država članica da primjenjuju navedene članove Ugovora.²⁰ U smislu prava konkurencije, Komisiju treba shvatiti kao organ Evropske unije kojeg čini veliku broj zaposlenika usmjerenih na kontrolu ponašanja privrednih subjekata i država članica u pogledu postupanja sa pravilima tržišnog nadmetanja. U okviru Komisije, posebnu značajnu ulogu ima Generalni direktorat za konkurenciju (GD)²¹, koji je prvenstveno odgovoran za izvršenje poslova Komisije koji se odnose na direktno provođenje prava Evropske unije, ima oko 900 zaposlenih i troškove manje od 100 milion Eura godišnje za pokretanje postupaka. GD ima stroga ograničenja svojih ovlasti, jer može samo intervenirati ako ima dokaza o postojanju povreda pravila konkurencije i protiv njegovih odluka može se izjaviti žalba Sudu pravde Europske unije. Razlika između GD od većine dijelova Komisija je u tome što provodi zakonodavstvo, a ne predlaganje zakonodavstva. Njegov rad je koncentrisan na poduzimanju mjera protiv privrednih subjekata ili država članica, ako smatra da su kršili prava tržišnog natjecanja. U spajanju i državnoj pomoći, GD uglavnom postupa po obavještenjima, u članu 101. i člana 102. Ugovora otvara slučajeve na vlastitu inicijativu, ili nakon zahtjeva za oslobađanje (leniency application) ili po žalbi. Kada GD radi na slučaju, detalji slučaja moraju se čuvati u tajnosti. GD ima zakonsku obavezu da zaštiti poslovne tajne privrednih subjekata sa kojima je u kontaktu. Ukoliko GD zaključi da je privredni subjekt ili država članica prekršila pravila konkurencije ili da bi u slučaju spajanja značajno došlo do kršenja konkurencije, može predložiti da kolegij povjerenika Komisije usvoji formalnu odluku. Odlukom se mogu zabraniti ponašanja i zahtijevati korektivne akcije. U antitrust slučajevima, Komisija može izreći novčanu kaznu, kao i kaznu i zabranu daljnjeg postupanja.²² Međutim, postoje mišljenja da evropska politika konkurencije nije poduzela nove zakonske odgovornosti u interesu potrošača i GD se još nije pretvorio u agenciju za provođenje pravila konkurencije i zaštitu potrošača.²³ I pored činjenice da je došlo do podjele nadležnosti između Komisije i država članica, i dalje se GD suočava sa velikim brojem predmeta. Poseban problem predstavljaju predmeti za

¹⁹ Član 5. stav 1. Uredbe broj 1/2003.

²⁰ Član 6. Ibid.

²¹ Generalni direktorat za konkurenciju, bliže na našem jeziku: Opšta uprava za konkurenciju.

²² Cf. više o tome: http://ec.europa.eu/dgs/competition/index_en.htm (19.08.2015.).

²³ Cseres, KJ. (2006) The Controversies of the Consumer Welfare Standard. *The Competition Law Review*, 3 (2), 152.

smanjenje izrečene novčane kazne, gdje GD mora pokrenuti dodatni glavni postupak, a optuženi može zatražiti usmenu raspravu sa svim pitanjima koji su uključeni u slučaj. Postoji vrlo jak argument za tvrdnju da je, s obzirom na nadležnosti kojima raspolaže GD, mora biti omogućeno uvesti neki oblik ubrzanog postupka. Jedna od ideja je uvođenje nagodbe gdje bi optuženi priznao krivicu i Komisija je nakon toga u stanju da donese odluku u kratkoj formi.²⁴

Upravo GD bi trebao biti primjer organizacije Vijeća, i davanjem veće uloge stručnoj službi Vijeća kroz zapošljavanje većeg broja službenika. U Republici Hrvatskoj je osnovana Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja u cilju obavljanja stručnih poslova.²⁵

Nadležnost za provođenje postupka

Nadležnost za pokretanje i provođenje postupka ima Vijeće, s tim da do pravosnažnog završetka postupka učestvuje i Sud Bosne i Hercegovine s obzirom da se protiv odluka Vijeća može podnijeti tužba. U pogledu prava Evropske unije, sve do donošenja Uredbe iz 2003. godine, Komisija je imala isključivu nadležnost u pogledu prava konkurencije.²⁶ Promjenom iz 2003. godine, nacionalni organi za utvrđivanje povreda tržišnog natjecanja dobili su značajne ovlasti, međutim i dalje su vezani za odluke Komisije. Ovo je važno za Bosnu i Hercegovinu jer teži ulasku u Evropski uniju te prilikom provođenja postupka Vijeće može se koristiti propisima i sudskom praksom Evropskog suda, kao i odlukama Evropske komisije. Izričita vezanost za odluke Komisije, propisana je Uredbom iz 2003. godine u pogledu sudova,²⁷ jer kada nacionalni sudovi odlučuju o sporazumima, odlukama ili postupanjima iz člana 101. ili člana 102. Ugovora koji su već bili predmetom odluke Komisije, nacionalni sudovi ne mogu donositi odluke suprotne odluci koju je donijela Komisija. Takođe, nacionalni sudovi moraju izbjegavati donošenje odluka koje bi bile u suprotnosti s odlukom koju razmatra Komisija u postupku koji je pokrenula. U tu svrhu, nacionalni sud može procijeniti je li je svrsishodno nastaviti s postupkom pred nacionalnim sudom. Ova obveza ne dovodi u pitanje prava i obaveze iz člana 234. Ugovora. Navedenu

²⁴ Cf. više o tome: Riley, A. (2007) Editorial - Developing Criminal Cartel Law: Dealing with the Growing Pains. *The Competition law review*, 4 (1), 2.

²⁵ Član 26. stav 1. Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja Republike Hrvatske.

²⁶ Cf. supra tačku 1.2. Komisija Evropske unije.

²⁷ Član 16. stav 1. Uredbe broj 1/2003.

obavezu imaju pored sudova i nadležna tijela za tržišno natjecanje,²⁸ jer kada donose odluke o sporazumima, odlukama ili postupanjima iz člana 101. ili članka 102. Ugovora, a koje su već bile predmetom odluke Komisije, ne mogu donijeti odluku koja bi bila suprotna donesenoj odluci Komisije. Navedenom obaveznom se pokušava postići ujednačenost prakse u država članicama, svakako imajući u vidu i specifičnosti svake od država članica.

Uloga Suda Bosne i Hercegovine u predmetima za zaštitu prava konkurencije se razlikuje od predmeta gdje se vrši zaštita individualnih prava pojedinaca, jer zaštita prava konkurencije vrši se u javnom interesu. U pravu Evropske unije, Sud pravde Evropske unije ocjenjuje zakonitost zakonodavnih akata, akata Savjeta, Komisije i Evropske centralne banke, izuzev preporuka i mišljenja, kao i akata Evropskog parlamenta i Evropskog savjeta sa pravnim dejstvom u odnosu na treća lica,²⁹ u tu svrhu, Sud je nadležan za tužbe koje podnese država članica, Evropski parlament, Savjet ili Komisija zbog nenadležnosti, bitne povrede postupka, povrede ugovora ili bilo kojeg pravnog pravila koje se odnosi na njihovu primjenu, odnosno zloupotrebe ovlaštenja,³⁰ svako fizičko ili pravno lice može, pod navedenim uslovima pokrenuti postupak protiv akta koji je naslovljen na to lice ili koji ga se neposredno i lično tiče, kao i protiv regulatornog akta koji ga se neposredno tiče, a ne sadrži mjere za sprovođenje,³¹ ovi postupci pokreću se u roku od dva mjeseca od objavljivanja akta ili obavještanja tužitelja o tom aktu, odnosno, ako to izostane, od dana kada je tužitelj za njega saznao.³²

Pokretanje postupka

Vijeće pokreće postupak po službenoj dužnosti ili na osnovu zahtjeva stranke.³³ Ova radnja je veoma značajna za sam tok postupka. Potrebno je procijeniti trenutak kada treba pokrenuti postupak, odnosno raspolagati sa dovoljno pravno relevantnih činjenica i dokaza, ali takođe se mora imati u vidu da ukoliko se bude duže vremena čekalo sa pokretanjem postupka neki dokazi

²⁸ Član 16. stav 2. Ibid.

²⁹ Član 263. stav 1. Ugovora iz Lisabona (potpisan 13. decembra 2007., a na snagu stupio 1. decembra 2009. godine.)

³⁰ Član 263. stav 2. Ibid.

³¹ Član 263. stav 4. Ibid.

³² Član 263. stav 6. Ibid.

³³ Član 27. stav 1. Zakona o konkurenciji BiH.

moгу postati pravno irelevantni dok pribavljanje drugih može biti otežano. Zbog navedenog, nadležni organ mora i prije pokretanja postupka da bude aktivan i cijeni sve činjenice i dokaze potrebne za donošenje pravilne i zakonite odluke. Prilikom primjenjivanja Zakona o konkurenciji mora se imati u vidu aktualni poslovni ambijent u Bosni i Hercegovini.³⁴ Neravnopravna interna konkurencija je osnovno obilježje stanja na bosanskohercegovačkom tržištu.³⁵

Pokretanje postupka ex officio

U slučaju kada Vijeće raspolaže sa informacijama koje ukazuju na postojanje osnovane sumnja da se značajno sprečava, ograničava i narušava tržišna konkurencija pokreće postupak *ex officio*.³⁶ Postoji više načina na koje Vijeće može doći do informacija, te može napraviti i incijalne upite ukoliko sumnja da je povrijeđen Zakon o konkurenciji.³⁷ Osnovana sumnja kao stepen sumnje koja zahtjeva za pokretanje postupak ukazuje da Vijeće mora imati već u trenutku pokretanja postupka značajne pravno relevantne činjenice koje upućuju da privredni subjekt krši prava konkurencije. U pogledu tumačenja zloupotreba, u subjektivnom smislu zloupotreba dominantnog položaja bi se, sastojala od (zlo)namjerno poduzetih ponašanja kojim se nanosi šteta drugim učesnicima u prometu, konkurentima, kupcima ili potrošačima, a dok objektivni koncept zloupotreba predstavlja svaki akt kojim se narušava kompetitivna struktura na tržištu unije ili njegovom bitnom dijelu se zastupa u teoriji.³⁸ U pravu Bosne i Hercegovine prihvaćen je objektivni koncept,³⁹ što je bitno da Vijeće cijeni prilikom odlučivanja za pokretanje postupka. Da bi se govorilo o postojanju dominantne pozicije nije neophodno da preduzeće ima potpunu kontrolu na

³⁴ Rizvanović, E. (2007) Sporazumi o slobodnoj trgovini i ekonomska funkcija države. *Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, 212.

³⁵ Ibid, 212.

³⁶ Član 27. stav 2. Zakona o konkurenciji BiH.

³⁷ Cf. više o tome: Competition Act 1998 (2015, August, 19): Guidance on the CMA's investigation procedures in Competition Act 1998 cases (2014). Preuzeto sa:

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/288636/CMA8_CA98_Guidance_on_the_CMA_investigation_procedures.pdf

³⁸ Cf. više o tome: Marković-Bajalović, D. (2001) *Uslovi za realizaciju prometa roba i usluga u pravu Evropske unije*. Beograd: Institut za uporedno pravo, 24.

³⁹ Rizvanović, E. (2004) *Osnovne odrednice prava konkurencije Evropske unije*. *Pravni savjetnik*, 3 (11), 99.

relevantnom tržištu.⁴⁰ Indikatori tržišne dominacije, osim tržišnog udjela, jesu i: visokorazvijena prodajna mreža, stroga kontrola kvaliteta, tehnološka nadmoć nad konkurentima i jaka vertikalna integracija.⁴¹ Prilikom pokretanja postupka, Vijeće ne vodi računa da li privredni subjekt ima sjedište u Bosni i Hercegovini jer ako se postupak ne bi mogao voditi jer je privredni subjekt registrovan u inostranstvu, to bi značilo da bi bilo koji privredni subjekt koji se bavi privrednom djelatnosti na teritoriji Bosne i Hercegovine mogao izbjegavati odredbe Zakona o konkurenciji ukoliko bi registrovao sjedište izvan teritorije Bosne i Hercegovine, iako ugovorno saraduje sa privrednim subjektima na teritoriji Bosne i Hercegovine.⁴²

U poređenju sa krivičnim pravom, s obzirom da je i krivičnom pravu i pravu konkurencije cilj zaštita javnog interesa, u kojem se zahtjeva da postoje osnovi sumnje, u pravu konkurencije zakonodavac je normirao viši stepen sumnje za pokretanje postupka što u početnoj fazi može stvoriti probleme za prikupljenja svih raspoloživih činjenica i dokaza. Način na koji organ za zaštitu konkurencije saznaje za povredu prava tržišnog natjecanja obično se odnosi na neformalne pritužbe ili žalbe za rad privrednih subjekata koje su često anonimne. Putem neformalnih pritužbi postiže se osnovni cilj ovog postupka, pravilna primjena tržišnog natjecanja, te krajnji cilj dobrobit potrošača.⁴³ U odnosu na organe za zaštitu tržišnog natjecanja država članica, Vijeće i Sud Bosne i Hercegovine su limitirani mogućnošću da traže podatke i mišljenja od Komisije, koja sa specijalizovanim tijelima posjeduje veliki broj informacija korisnih za pokretanje postupka. U postupcima koji se odnose na primjenu člana 101. i člana 102. Ugovora, sudovi država članica mogu zatražiti od Komisije da im dostavi informacije koje se nalaze u njenom posjedu ili njeno mišljenje o pitanjima primjene propisa o tržišnom natjecanju Zajednice.⁴⁴

U pravu Evropske unije zanimljiv je odnos između nadležnih organa država članica i Komisije. Komisija uvijek može odlučiti da pokrene postupak i

⁴⁰ Rizvanović, E. (2005) *Državna pomoć u zemljama Evropske unije: iskustvo za Bosnu i Hercegovinu*. Fojnica, 74.

⁴¹ Rizvanović, E. (2013) *Poslovno pravo-osnivanje, natjecanje, prestanak poslovnih subjekata*. Sarajevo: Privredna štampa, 155.

⁴² Presuda Suda BiH, broj S1 3 U 011221 12 U od 04.06.2014.godine.

⁴³ Cseres, KJ. (2010) *The Impact of Regulation 1/2003 in the New Member States*. *The Competition Law Review*, 6 (2), 158.

⁴⁴ Član 15. stav 1. Uredbe broj 1/2003.

tako „preuzme” isključivu nadležnost u predmetu.⁴⁵ Sposobnost da intervenira po službenoj dužnosti pred nacionalnim sudovima postavlja ipak tri vrste problema⁴⁶: problem zbog procesa, problem informacija i problem o radu. Prvi problem se odnosi na težinu da Komisija ili organi nadležni za provođenje prava konkurencije provode postupak bez nacionalnog sudije, sa rizicima za zaštitu prava na odbranu stranke u zemlji boravišta i principa jednakosti oružje. Te opservacije bile bi predmet kontradiktorne rasprave pred sudom. Postavlja se pitanje kako Komisija određuje slučajeve u kojima želi intervenirati? Član 15. stav 2. Uredbe 1/2003 zahtijeva od država članica da proslijedi Komisiji kopiju svih presuda njihovih nacionalnih sudova koji se bave primjenom članova 101. ili 102. Ugovora. Komisija treba na taj način da se oslanja na svijest domaćih sudija i njihovih matičnih službi - a na nacionalnim ministarstvima pravde je da budu informirani i da intervenišu u postupcima država članica samo u žalbenoj fazi. Ispitivanje presude u mnoštvu jezika proslijeđenih iz cijele Unije predstavlja težak teret za Komisiju. Ako ostane vjerna svom opredjeljenju da posveti više sredstava u suzbijanju ozbiljnih antitrust povrede, intervencije u nacionalnim postupcima bit će rijetke. Treći problem dolazi iz napetosti između principa direktnog uticaja i poštovanja državama članicama proceduralne autonomije. Doista, član 15. stav 3. Uredbe 1/2003 garantuje Komisiji direktno pravo da podnese primjedbe domaćim sudovima na vlastitu inicijativu, ali Obavijest nacionalnim sudovima propisuje da u nedostatku specifičnog i jedinstvenog proceduralnog okvira za takva podnošenje da „država članica određuje proceduralna pravila”.

Kada utvrdi da postoji osnovana sumnja Vijeće donosi zaključak o pokretanju postupka po službenoj dužnosti. Zaključak o pokretanju postupka naročito sadrži:

a) oznaku predmeta na koji se zaključak odnosi; b) odredbe zakona na osnovu kojih se pokreće postupak; c) zahtjev za dostavu relevantne dokumentacije.⁴⁷ Vijeće dužno je donijeti zaključak o pokretanju postupka u roku od 30 dana od dana prijema kompletnog i urednog zahtjeva.⁴⁸ Protiv zaključka o pokretanju

⁴⁵ Šoljan, V. (2004) *Vladajući položaj na tržištu i njegova zlouporaba u pravu tržišnog natjecanja Evropske zajednice*. Zagreb: Ibis grafika, 71.

⁴⁶ Lenaerts, K., Gerard, D. (2004) Decentralisation of EC Competition Law Enforcement: Judges in the Frontline. *World Competition*, 27 (3), 333.

⁴⁷ Član 32. stav 1. Zakona o konkurenciji BiH.

⁴⁸ Član 32. stav 2. Zakona o konkurenciji BiH.

postupka nije dopuštena žalba.⁴⁹ Vijeće pokrenulo je postupak po službenoj dužnosti protiv Centrotans Eurolines d.d zatim protiv privrednog subjekta „Amadeus BH“ d.o.o. Sarajevo, takođe i u predmetu protiv privrednih subjekata *UniCredit Bank d.d., Raiffeisen Bank d.d. Bosna i Hercegovina, Turkish Ziraat Bank Bosnia d.d. Sarajevo i Tenfore d.o.o. Banja Luka*, a Vijeće nije utvrdilo samo da privredni subjekt Centrotans Eurolines d.d. nije zloupotrijebio dominantan položaj, dok je u pogledu drugih privrednih subjekata utvrđena zloupotreba dominantnog položaja.

Iz navedene prakse proizlazi da je u slučajevima u pogledu zloupotreba dominantnog položaja koje je pokretalo Vijeće po službenoj dužnosti utvrđeno u većini slučajeva postojanje zloupotreba dominantnog položaja. Navedeno može ukazati da prilikom odlučivanja pokretanja postupka Vijeće raspolaže pravno relevantnim činjenicama i da posjeduje dokaze koji ukazuju na osnovanu sumnju, dok u toku postupka utvrdi postojanje zloupotreba. Ova praksa je svakako poželjna jer nevođenje računa o postojanju dovoljno činjenica i dokaza, mogla bi da dovede do pokretanja postupaka protiv privrednih subjekata kojima pokretanje postupka može da oduzme dosta vremena za dokazivanje nepostojanja zloupotreba kao i da utiče na njihov poslovni ugled. Ako pogledamo sa druge strane, ukoliko se postavi visok stepen za postojanje osnovane sumnje za pokretanje postupka mnoge zloupotrebe će proći nesankcionisane. Pokretanjem postupka privredni subjekti koji imaju informacije i zainteresovani su za utvrđivanje zloupotreba, dostavit će informacije i dokaze te time olakšati posao za Vijeće. Prilikom donošenja odluke o pokretanju postupka po službenoj dužnosti, bitno je dakle uspostaviti ravnotežu između javnog interesa i interesa privrednog subjekta, rukovodeći se prikupljenim činjenicama i dokazima.

Pokretanje postupka na osnovu zahtjeva stranke

Drugi način za pokretanje postupka jeste po zahtjevu stranke, gdje stranke podnose zahtjev za pokretanje postupka u slučaju kada smatraju da postoji povreda prava konkurencije. Prilikom podnošenja zahtjeva za utvrđivanje postojanja zloupotreba dominantnog položaja stranka je dužna uplatiti

⁴⁹ Član 32. stav 3. Ibid.

administrativnu taksu u iznos od 1.000,00 KM,⁵⁰ dok je na rješenje koje se donese povodom zahtjeva dužna uplatiti administrativnu taksu u iznosu od 1.500,00 KM.⁵¹ Navedeno rješenje djeluje destimulativno na mogućnost provjere potencijalno štetnih konkurencijskih ponašanja. Međutim, i kada privredni subjekt koji je podnio zahtjev ne izvrši uplatu navedene takse na zahtjev, Vijeće je dužno ispitati osnovanost istog, posebno imajući u vidu obavezu pokretanja *ex officio* postupka u slučaju kada postoji povreda konkurencije. U slučaju podnošenja zahtjeva od stranke takođe Vijeće odlučuje o pokretanju postupka jer je predviđeno da samo Vijeće pokreće postupak⁵² i ne može se postupak pokrenuti samo po zahtjevu stranke. Zahtjev stranke za pokretanje postupka pred Vijećem sastoji se od navođenja činjenica i prilaganja dokaza. Podnosilac zahtjeva obavezan je da prilikom podnošenja zahtjeva poznaje osnovne okolnosti slučaja koje su potrebne za pokretanje postupka. Činjenični dio zahtjeva je obavezan, dok je dokazni dio fakultativan. Prvi dio mora sadržavati: a) naziv, sjedište pravnog lica, odnosno ime i prezime i prebivalište ovlaštenog fizičkog lica podnosioca zahtjeva; b) podatke iz kojih se može odrediti protiv koga se podnosi zahtjev; c) opis činjeničnog stanja, prakse ili okolnosti koje su razlog za podnošenje zahtjeva.⁵³ U pogledu dokaza, uz zahtjev za pokretanje postupka, podnosilac zahtjeva može priložiti naročito: a) isprave i druge dokaze kojima raspolaže te kojima se potvrđuje činjenično stanje, praksa ili okolnosti koje su razlog za podnošenje zahtjeva; b) procjenu relevantnog tržišta; c) procjenu tržišnog udjela podnosioca zahtjeva te tržišnih udjela konkurenata na tržištu; d) izvod iz sudskog registra, dozvolu za rad ili druge odgovarajuće isprave o registraciji podnosioca zahtjeva; e) godišnji izvještaj, finansijske izvještaje ili druge računovodstvene dokumente podnosioca zahtjeva za finansijsku godinu koja prethodi podnošenju zahtjeva.⁵⁴ Iz dijelova zahtjeva za pokretanje postupka proizlazi i karakter postupka, odnosno da se radi o postupku gdje Vijeće ima aktivnu ulogu u pogledu prikupljanja dokaza, dok je obaveza stranke samo da upozna koji privredni subjekt krši tržišno natjecanje, a u interesu je podnosioca zahtjeva da navede što više činjenica za utvrđivanje zloupotreba. Ako podnosilac zahtjeva ne raspolaže sa dokazima, ili raspolaže samo sa nekim dokazima, onda će

⁵⁰ Tarifni broj 106. stav 1. tačka e) Odluke o visini administrativnih taksi u vezi sa procesnim radnjama pred Konkurencijskim vijećem, Službeni glasnik BiH, broj 30/06, 18/11.

⁵¹ Tarifni broj 107. stav 1. tačka f) i g) Ibid.

⁵² Član 27. stav 1. Zakona o konkurenciji BiH.

⁵³ Član 28. stav 1. Zakona o konkurenciji BiH.

⁵⁴ Član 28. stav 2. Ibid.

uz zahtjev priložiti dokaze sa kojima raspolaže i uputiti Vijeće da od poduzetnika kod koga se nalaze dokazi zahtjeva dostavu dokaza. U pogledu dostave dokaza i upućivanja nadležnog organa da traži dostavu dokaza od privrednog subjekta koji sa istima raspolaže nije obaveza podnosioca zahtjeva ali u cilju pravilnog i potpunog utvrđivanja činjeničnog stanja predstavlja njegov interes. Vijeće može odbaciti zahtjev kao neuredan ako činjenični dio nije potpun, dok ne može ukoliko uz zahtjev nisu dostavljeni dokazi.

Danom prijema zahtjeva smatra se dan kada je Vijeće primilo kompletne i uredne podatke koje mora sadržavati zahtjev, a Vijeće obavijestit će u pisanoj formi podnosioca zahtjeva dostavljanjem potvrde o prijemu kompletnog i urednog zahtjeva.⁵⁵ Dan prijema zahtjeva značajan je u pogledu zastare za izricanje kazne. U pogledu roka zastare za izricanje novčane kazne, pravi se razlika za izricanje kazne za teže povrede prava konkurencije i izricanje kazne za nepostupanje u skladu sa zahtjevom Vijeća. Za prvu vrstu prekršaja propisan je rok zastare od pet godina, dok zastara za izricanje novčane kazne za lakše prekršaje nastupa nakon isteka roka od tri godine.⁵⁶ Rok zastare računat će se i od dana kada je učinjena povreda, ali ukoliko se nastavlja činjenje povreda ili ponovnog kršenja zakona, rok će se računati od dana prestanka povrede.⁵⁷ U slučaju da podnosilac zahtjeva dostavi zahtjev bez svih obaveznih dijelova činjeničnog dijela, Vijeće ne može zahtjev odbaciti kao neuredan već će donijeti zaključak kojim će naložiti podnosiocu zahtjeva da isti uredi, te ukoliko postupi po zaključku i uredi zahtjev dan podnošenja zahtjeva smatrat će se da je podnesen dana kada je prvi puta podnesen. U slučaju kada podnosilac zahtjeva ne postupi po zaključku u roku od osam dana i ne dostavi uređen zahtjev, smatra će se da je odustao od zahtjeva, dok u posebnim slučajevima, Vijeće na zahtjev stranke može produžiti rok za dodatnih 15 dana, ako postoje opravdani razlozi za to.⁵⁸ Ukoliko podnosilac zahtjeva dostavi podnesak, ali dostavljenim podneskom ne postupi u skladu sa zaključkom, zahtjev će se odbaciti kao neuredan. Prije donošenja zaključka kojim se smatra da je podnosilac zahtjeva odustao od zahtjeva odnosno donošenja zaključka kojim se zahtjev odbacuje kao neuredan, Vijeće će po službenoj dužnosti pokušati da utvrdi dio zahtjeva koji nedostaje. Na primjer, u slučaju kada podnosilac zahtjeva ne navede podatke iz kojih se može odrediti

⁵⁵ Član 28. stav 3. Ibid.

⁵⁶ Član 55. stav 1. Ibid.

⁵⁷ Član 55. stav 2. Ibid.

⁵⁸ Član 32. stav 2. Ibid.

protiv koga se podnosi zahtjev, obaveza je Vijeća da prvo pokuša iz preostalog dijela zahtjeva utvrditi na koji privredni subjekt se zahtjev donosi, a tek ukoliko ne može da utvrdi onda može da odbaci zahtjev kao neuređan. Naime, osnovni cilj Vijeća je zaštita tržišnog natjecanja te u cilju zaštite mora da poduzima sve radnje i ima aktivnu ulogu.

Vijeće po jedan primjerak zaključka o pokretanju postupka i zahtjeva za pokretanje postupka dostavit će na odgovor stranci protiv koje je postupak pokrenut, te licima za koje je utvrđeno da imaju svojstvo stranke, osim podataka koji se smatraju poslovnom tajnom.⁵⁹ Odgovor se daje u roku koji odredi Vijeće u svakom pojedinačnom slučaju, a koji ne može biti kraći od osam dana niti duži od 30 dana,⁶⁰ izuzetno Vijeće može na zahtjev stranke odobriti produženje roka najduže za 30 dana.⁶¹

Provođenje postupka

Nakon što se donese zaključak o pokretanju postupka i dostavi na odgovor, poduzimaju se dalje radnje kojima se utvrđuje da postoji povreda prava konkurencije. Prva radnja Vijeća je imenovanje odgovornog člana Vijeća koji rukovodi postupkom i određuje službeno lice zaduženo za vođenje postupka (u daljnjem tekstu: službeno lice).⁶² U složenim slučajevima i kada je potrebno hitno poduzimanje radnje moguće je da se imenuje više službenih lica. U ovom slučaju nužna je stalna koordinacija i saradnja kako bi stalno bili informisani o aktivnosti drugih službenih lica, s obzirom da postoji mogućnost da se radnje preklapaju i da radnje jednih predstavljaju uslov za daljnje postupanje drugih službenih lica u postupku. Službeno lice dužno je prilikom provođenja postupka slijediti uputstva odgovornog člana Vijeća i redovno dostavljati informacije i dokumente prikupljene tokom provođenja postupka.⁶³ Odgovorni član Vijeća, službeno lice i druga lica koja pružaju stručnu pomoć u vođenju postupka obavljaju službene radnje na osnovu ovlaštenja u pisanoj formi ili naloga Vijeća. U nalogu se posebno navodi predmet i svrha vođenja postupka, kao i kazne predviđene u

⁵⁹ Član 33. stav 1. Zakona o konkurenciji BiH.

⁶⁰ Član 33. stav 2. Ibid.

⁶¹ Član 33. stav 4. Ibid.

⁶² Član 34. stav 1. Ibid.

⁶³ Član 34. stav 2. Ibid.

slučaju ometanja ili date nepotpune, netačne ili obmanjujuće informacije.⁶⁴ Odgovorni član Vijeća, službeno lice i druga lica dužna su prije početka obavljanja službene radnje pokazati ovlaštenje ili nalog Vijeća.⁶⁵

Mali je broj slučajeva gdje podnosilac zahtjeva dostavi sve činjenice i dokaze i nije potrebno da se pribavljaju i drugi dokazi. Upravo zbog navedenog, prikupljanje činjenica i dokaza predstavlja jednu od najznačajnijih radnji u toku postupka.⁶⁶

U provođenju postupka, stranke i druga pravna i fizička lica dužna su na zahtjev Vijeća ili službenog lica⁶⁷:

- a) dostaviti sva potrebna obavještenja u formi pisanih podnesaka ili usmenih izjava te dostaviti na uvid potrebne podatke i dokumentaciju bez obzira na kojem se mediju nalaze;
- b) omogućiti neposredan uvid u sve poslovne prostorije, svu nepokretnu i pokretnu imovinu, poslovne knjige, baze podataka i drugu dokumentaciju, i u tome ne može biti spriječen poslovnom, državnom ili tehničkom tajnom;
- c) dostaviti potrebne podatke i obavještenja drugim licima koja mogu doprinijeti rješavanju i pojašnjenju određenih pitanja o sprečavanju, ograničavanju ili narušavanju tržišne konkurencije;
- d) omogućiti obavljanje drugih neophodnih radnji radi utvrđivanja svih relevantnih činjenica u postupku.

Ako postoji osnovana sumnja da stranke ili druga lica imaju u posjedu isprave ili druga sredstva značajna za utvrđivanje materijalne istine u postupku, od nadležnog suda zatražit će se izdavanje naloga u pisanoj formi za pretres stana, odnosno prostorije i drugih lica te zapljena predmeta i dokumentacije stranaka ili drugih lica.⁶⁸ Prilikom prikupljanja činjenica i dokaza, dolazi do sukoba javnog interesa za utvrđivanje da li postoji povreda tržišnog natjecanja i poslovnih tajni privrednih subjekata pa i privatnosti doma jer često se mora vršiti pretres kako

⁶⁴ Član 34. stav 3. Ibid.

⁶⁵ Član 34. stav 4. Ibid.

⁶⁶ Bael, I. V. (2011) *Due Process in EU Competition Proceedings*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 49.

⁶⁷ Član 35. stav 1. Zakona o konkurenciji BiH.

⁶⁸ Član 35. stav 2. Zakona o konkurenciji BiH.

poslovnih prostorija tako i privatnih kuća. Upravo u cilju zaštite privatnosti učesnika u postupku, propisano je učestvovanje suda koji izdaje nalog bez kojeg se ne može izvršiti pretres. Međutim, u trenutnoj situaciji kada se nastoje provesti u Bosni i Hercegovini visoki standardi Evropske unije u pogledu zaštite privatnosti, često se dešava da i javni interes bude u velikoj mjeri zanemaren. Činjenica je da se mora voditi računa o privatnosti subjekata, ali isto tako ne smije se izgubiti iz vida i značaj javnog interesa. Prilikom ocjene da li treba izdati nalog sud mora imati u vidu značaj konkurencije i činjenice koje upućuju da se dokumentacija nalazi u prostoru za koji Vijeće traži pretres, i zapljenu predmeta i dokumentacije, da li možda postoji mogućnost da se na drugi način do navedenih podataka dođe i saradnju subjekta kod kojeg treba obaviti radnje u toku postupka. Cilj je da lica kod kojih postoji dokumentacija samostalno iste dostave Vijeću na osnovu zahtjeva, koji zahtjev mora sadržavati pravni osnov, predmet i svrhu zahtjeva, rok za njegovo provođenje te kazne za nepostupanje po ovom zahtjevu propisane Zakonom o konkurenciji.⁶⁹ Ukoliko privredni subjekt ne postupi u skladu sa zahtjevom ili dostavi netačne ili pogrešne informacije ili ne osigura potrebne informacije u okviru datog roka Vijeće može izreći privrednim subjektima novčane kazne koje ne prelaze 1% od ukupnog prihoda u prethodnoj godini poslovanja,⁷⁰ a može izreći i odgovornim licima privrednih subjekata novčane kazne u iznosu od 5.000 KM do 15.000 KM.⁷¹

Nakon prikupljanja potrebnih podataka potrebno je održati usmenu raspravu. Održavanje usmene rasprave obavezno je u svim predmetima kada se radi o strankama sa suprotnim interesima. Usmena rasprava je u pravilu, javna.⁷² Izuzetno, kada se nakon prijema izjašnjenja u pisanoj formi stranke protiv koje se vodi postupak utvrdi da među strankama nije sporno činjenično stanje i ne postoje druge smetnje za donošenje rješenja te se može i bez zakazivanja usmene rasprave donijeti rješenje.⁷³ Cilj usmene rasprave je iznošenje činjenica, predlaganje dokaza i izvođenje dokaza, te u slučajevima kada ne postoje sporne činjenice nesvršishodno je zakazivanje usmene rasprave. Usmena rasprava održat će se u svakom predmetu kada se to smatra korisnim,⁷⁴ u kojim slučajevima može biti korisna treba dati ocjenu Vijeću jer moguće je da postoje činjenice koje su

⁶⁹ Član 35. stav 3. Ibid.

⁷⁰ Član 49. stav 1. tačka a) Ibid.

⁷¹ Član 49. stav 2. Ibid.

⁷² Član 39. stav 1. Ibid.

⁷³ Član 39. stav 2. Ibid.

⁷⁴ Član 39. stav 3. Ibid.

potrebne za pravilnu primjenu materijalnog prava a stranke nisu iste iznosile ili se izričito ne može zaključiti da su neke činjenice nesporne.

Ako bilo koja od pozvanih stranaka, odnosno njihov punomoćnik, ne dođe na prvu usmenu raspravu, ona se, u pravilu, odgađa i zakazuje se nova.⁷⁵ Ako bilo koja od pozvanih stranaka, odnosno njihov opunomoćenik, ne dođe na sljedeću usmenu raspravu, u pravilu, neće se zakazivati nova usmena rasprava, već se u postupku odlučuje na osnovu vlastitih saznanja, dostupnih podataka i dokumentacije.⁷⁶ Zbog prirode ovog postupka ne može se na primjer postupiti kao u parničnom postupku u kojem ako na pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu ne dođe tužitelj, a bio je uredno obaviješten, smatra se da je tužba povučena, osim ako tuženi ne zahtjeva da se ročište održi. Kada podnosilac zahtjeva postane pasivan u toku postupka, na Vijeću je da poduzme radnje u cilju pribavljanja činjenica i dokaza. U ovom postupku primjenjuje se načelo materijalne istine.

Tok usmene rasprave nije normiran. Na svakoj usmenoj raspravi se određuje tok, ali smatramo da bi tok trebao biti sljedeći: podnosilac zahtjeva ukratko izlaže navode iz zahtjeva i predlaže dokaze, dok u slučaju kada je po službenoj dužnosti pokrenut postupak službeno lice ukratko izlaže navode iz zaključka i predlaže dokaze, zatim stranka protiv koje je pokrenut postupka izlaže odgovor na zahtjev i predlaže dokaze, te podnosilac zahtjeva izjašnjava se na navode suprotne strane. Nakon uvodnih izlaganja, prelazi se na izvođenje dokaza, ukoliko nije moguće izvesti neki dokaz odredit će nastavak usmene rasprave radi izvođenja predloženih dokaza, i to tako da podnosilac zahtjeva izvodi dokaze čitanjem isprava, a onda i suprotna strana, zatim saslušanje stranaka prvo podnosioca zahtjeva pa protivne stranke, svjedoci podnosioca zahtjeva pa protivne stranke, te ostali dokazi uključujući vještačenja. Nakon provedenog dokaznog postupka, podnosilac zahtjeva iznosi rezime činjeničnih i pravnih navoda postupka, a zatim i suprotna stranka. U toku usmene rasprave, Vijeće u svakom trenutku može da traži razjašnjenje spornih pitanja i izvođenje dokaza za koje smatra da su neophodni za utvrđivanje pravilnog i potpunog činjeničnog stanja. Poslije završetka dokaznog postupka i završnih izlaganja stranaka, zaključuje se usmena rasprava i određuje se dan donošenja odluke, te odgovorni član Vijeća

⁷⁵ Član 39. stav 4. Ibid.

⁷⁶ Član 39. stav 5. Ibid.

dostavlja Vijeću izvještaj o provedenom postupku s prijedlogom rješenja.⁷⁷ Vijeće na sjednici donosi konačno rješenje da li postoji povreda ovog zakona,⁷⁸ kojim rješenjem⁷⁹ se: a) utvrđuje dominantni položaj i postupanja privrednih subjekata kojim se zloupotrebljava taj položaj i sprečava, ograničava ili narušava tržišna konkurencija, te trajanje takvog ponašanja; b) zabranjuje svako daljnje postupanje privrednog subjekta; c) određuje rokove i mjere za otklanjanje štetnih posljedica takvog postupanja; d) određuje privrednom subjektu da obavi i druge odgovarajuće mjere koje doprinose osiguravanju konkurencije između privrednih subjekata na relevantnom tržištu, te rokove za njihovo izvršavanje. Rješenje može sadržavati preporuke i/ili sankcije i ostale mjere za stranke u postupku.⁸⁰ Predviđena je i „šutnja administracije”. Ukoliko Vijeće u roku od četiri mjeseca⁸¹ ne donese rješenje smatra se da ne postoji zloupotreba dominantnog položaja⁸², a Vijeće na poseban zahtjev privrednog subjekta, donosi rješenje, da zaključenim sporazumom, odnosno postupanjem privredni subjekt ne zloupotrebljava dominantan položaj.⁸³

U dosadašnjoj praksi Vijeća u pogledu zloupotrebe dominantnog položaja nalazimo da je Sud Bosne i Hercegovine u predmetu Akt online d.o.o. Sarajevo, protiv privrednog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo tužbu tužitelja Akt.online d.o.o. Sarajevo uvažio, osporeno rješenje poništio i predmet vratio Vijeću na ponovno rješavanje, jer je Sud BiH utvrdio da je postupak vođen neopravdano dugo bez upuštanja u meritorno odlučivanje, pogotovo kada se ima u vidu relativno jednostavan činjenični i pravni sukus zahtjeva tužitelja za utvrđivanje činjenice zloupotreba dominantnog položaja od strane BH Telecoma i da je bilo dovoljno utvrditi istinitost tužiteljevih tvrdnji da se nižim cijenama i boljim komercijalnim uslovima preferiraju inostrani telekom operateri, što ni u kom slučaju ne zahtijeva dugotrajan i složen postupak.⁸⁴ Naime, u ovom slučaju Vijeće je donijelo rješenje kojim se smatra da privredni subjekat BH Telecom d.d. Sarajevo, zbog proteka roka za donošenje rješenja o utvrđivanju zloupotrebe dominantnog položaja iz člana 41. stav 1. tačka c) Zakona o konkurenciji, ne

⁷⁷ Član 43. stav 1. Zakona o konkurenciji BiH.

⁷⁸ Član 43. stav 2. Ibid.

⁷⁹ Član 11. stav 1. Ibid.

⁸⁰ Član 43. stav 3. Ibid.

⁸¹ Član 41. stav 1. tačka c) Ibid.

⁸² Član 11. stav 2. Ibid.

⁸³ Član 11. stav 3. Ibid.

⁸⁴ Rješenje Suda BiH, broj S1 3 U 003765 10 od 24.04.2013. godine.

zloupotrebljava dominantan položaj u smislu člana 10 stav 2. Zakona o konkurenciji. Na ovaj način se sankcioniše neblagovremeno postupanje Vijeća.⁸⁵ Međutim, mišljenje Suda Bosne i Hercegovine je da Vijeće nije imalo osnova za ovakvo postupanje s obzirom da se ne radi složenom predmetu, te je bilo nužno isti završiti u propisanom roku. Slična situacija je u slučaju „CRUMB GROUP“ d.o.o. Brčko protiv privrednog subjekta Telekomunikacije RS a.d. Banja Luka, s tim da Sud Bosne i Hercegovine ukazuje da se za ovakvu neefikasnost u rješavanju zahtjeva stranaka ne mogu naći objektivna opravdanja, što implicira da je postupanje tuženog, inače formalno pokriveno zakonskim odredbama, u svojoj suštini suprotno smislu i ciljevima Zakona o konkurenciji BiH, te zaključuje da je tuženi organ propustio da poštujući osnovna načela zakona i ciljeve koje Zakon o konkurenciji treba postići, efikasno i pravilno utvrdi činjenice i na osnovu tako utvrđenog činjeničnog stanja donese pravilnu i na zakonu zasnovanu odluku.⁸⁶

Vijeće može punovažno odlučivati ako sjednici prisustvuje najmanje pet članova Vijeća.⁸⁷ Odluke Vijeća donose se većinom glasova prisutnih članova, s tim da za svaku odluku mora glasati najmanje po jedan član iz reda konstitutivnih naroda. Član Vijeća ne može biti suzdržan od glasanja.⁸⁸ U kategoriju dobrih rješenja može se svrstati što je neophodno za punovažno odlučivanje prisustvo pet članova i što se odluke donose većinom glasova prisutnih članova.⁸⁹ Međutim, završna odredba (stav) po kojoj „Za svaku odluku mora glasati najmanje po jedan član iz reda konstitutivnih naroda“ kvari cjelokupan sistem.⁹⁰ To znači, da za odluku mogu glasati četiri člana Vijeća (jedan više od potrebne većine-tri), ali se ona neće smatrati punovažnom, ako za nju nije glasao jedan član nekog od konstitutivnih naroda.⁹¹ Riječ je o pogrešnom tumačenju konstitutivnosti, koje, potencijalno, otvara prostor opstrukciji, time mogućoj neefikasnosti Vijeća, i nefunkcionalnosti samog zakona, sa negativnim posljedicama po tržišne takmace, ali i za općedruštveni interes (skuplji proizvodi, slabiji kvalitet, slabija zaštita potrošača, ekonomska stagnacija, rast nezaposlenosti, pad životnog standarda).⁹²

⁸⁵ Rješenje Vijeća BiH, broj 01-05-26-028-63-II/09 od 04.11.2010. godine

⁸⁶ Rješenje Suda BiH, broj S1 3 U 007875 11 od 10.10.2013. godine.

⁸⁷ Član 24. stav 1. Zakona o konkurenciji BiH.

⁸⁸ Član 24. stav 2. Ibid.

⁸⁹ Rizvanović, E. (2013) Izgradnja poslovnog sistema u Bosni i Hercegovini-put prema plauzabilnosti. *Zbornik radova VIII Savjetovanja iz oblasti građanskog prava*, 288.

⁹⁰ Ibid, 288.

⁹¹ Ibid, 288.

⁹² Ibid, 288.

Odluke Vijeća su konačne,⁹³ i obavezujuće na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine i primjenjuju se od dana objavljivanja⁹⁴ u Službenom glasniku BiH, službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.⁹⁵

Prilikom donošenja odluka, Vijeće u svrhu ocjene datog slučaja može se koristiti sudskom praksom Evropskog suda pravde i odlukama Evropske komisije.⁹⁶ Na ovaj način dolazi do posredne primjene prava Evropske unije u Bosni i Hercegovini. Pored ovog zakonskog osnova, u pogledu međunarodnih izvora posebno je značajan Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane i **Bosne i Hercegovine**, s druge strane⁹⁷, potpisan 16.06.2008. godine a stupio na snagu 01.06.2015. godine, koji propisuje da će se svaka praksa suprotna pravilima konkurencije ocjenjivat na osnovu kriterija koji proizlaze iz primjene konkurencijskih pravila važećih u Zajednici, posebno odredbi koje se odnose na pravo konkurencije i instrumenata za tumačenje koje su usvojile institucije Zajednice.⁹⁸

Pravni lijekovi

Osnovna podjela pravnih lijekova je na redovne i vanredne, koja je zastupljena i kod prava konkurencije. Redovni pravni lijek je tužba, dok su vanredni pravni lijekovi zahtjev za ponavljanje postupka, zahtjev za preispitivanje sudske odluke i zahtjev za zaštitu zakonitosti s obzirom da su ovi vanredni lijekovi dozvoljeni u upravnom sporu.⁹⁹ Pored navedenih vanrednih pravnih lijekova u pravu konkurencije postoji zahtjev za preispitivanje rješenja, te apelacija koja je zastupljena kod svih postupaka.

⁹³ Član 46. stav 1. Zakona o konkurenciji BiH.

⁹⁴ Član 45. Ibid.

⁹⁵ Član 44. stav 1. Ibid.

⁹⁶ Član 43. stav 4. Ibid.

⁹⁷ Službeni glasnik BiH-Međunarodni ugovori, broj 10/08.

⁹⁸ Član 71. stav 2. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

⁹⁹ Cf. Zakon o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 19/02, 88/07, 83/08, 74/10.

Redovni pravni lijek

Protiv odluka Vijeća, koje su konačne, nezadovoljna stranka u postupku može pokrenuti upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od prijema odluke, odnosno od dana objavljivanja odluke¹⁰⁰, na ovaj način je strankama u postupku osigurana sudska zaštita. Nezadovoljna stranka odluku može pobijati: 1) ako u aktu nije primijenjen ili je nepravilno primijenjen zakon Bosne i Hercegovine, odnosno propis zasnovan na zakonu ili opći akt, pri vršenju dužnosti nadležnih institucija; 2) ako je akt donijela nenadležna institucija Bosne i Hercegovine; 3) ako u upravnom postupku koji je prethodio donošenju akata nije postupljeno po pravilima postupka, a naročito ako činjenično stanje nije potpuno i pravilno utvrđeno, ili ako je iz utvrđenih činjenica izveden nepravilan zaključak u pogledu činjeničnog stanja; 4) ako je nadležna institucija, rješavajući po slobodnoj ocjeni, prekoračila granice ovlaštenja koja su joj data pravnim propisima i suprotno cilju u kojem joj je ovlaštenje dato.¹⁰¹ U upravnom sporu može se tražiti: 1) da se utvrdi da je pobijani konačni upravni akt, u suprotnosti sa zakonom i da se poništi; 2) da se, po potrebi, tužitelju prizna pravni status i pravo na povrat u pređašnje stanje prije izvršenja pobijanog konačnog upravnog akta; 3) da se utvrdi odgovornost uprave, uključujući i obavezu plaćanja naknade za nastalu štetu i 4) da se odredi ispunjavanje zakonskih obaveza, ako se radi o nečinjenju od strane uprave ili javnih agencija.¹⁰² Pored što nezadovoljna strana može da pokrene upravni spor protiv konačne odluke, može i zbog nedonošenja odluke Vijeća.¹⁰³

U predmetu „M.R.M. d.o.o. export - import „ Ljubuški protiv „ASA AUTO,, d.o.o. Sarajevo odlučujući po tužbi „ASA AUTO,, d.o.o. Sarajevo¹⁰⁴, Sud Bosne i Hercegovine je tužba uvažavio osporeno rješenje poništio i predmet vratio tuženom Vijeću BiH na ponovno rješavanje, s obzirom da je utvrdio da je nepotpuno utvrđeno činjenično stanje. Ono se ogleda što osporeno rješenje ne sadrži odlučne činjenice, da je tužitelj prema „M.R.M. d.o.o. export - import,, Ljubuški primijenio različite uslove u uodnosu na ponuđene uslove ostalim ovlaštenim trgovcima, niti se u obrazloženju rješenja navodi koji su to

¹⁰⁰ Član 46. stav 2. Zakona o konkurenciji BiH.

¹⁰¹ Član 11. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine.

¹⁰² Član 12. stav 1. Ibid.

¹⁰³ Član 21. stav 2. Ibid.

¹⁰⁴ Presuda Suda BiH, broj U-41/09 od 07.05.2009. godine,

primijenjeni različiti uslovi tužitelja prema navedenom privrednom subjektu, jer iz spisa proizlazi da tuženi u tom pravcu nije proveo odgovarajuće dokaze, niti je sa sigurnošću utvrdio da je prema navedenom privrednom subjektu tužitelj primijenio uslove različite od uslova prema drugim privrednim subjektima

Vanredni pravni lijekovi

Specifičnost za postupak utvrđivanja povrede prava konkurencije je postojanje vanrednog pravnog lijeka preispitivanje rješenja. Naime, ostavljena je mogućnost strankama da podnesu zahtjev za preispitivanje rješenja, ali takođe Vijeće može po službenoj dužnosti da preispita rješenja. Ovo je moguće u sljedećim slučajevima¹⁰⁵:

- a) gdje je bila stvarna promjena u činjenicama na kojima je bilo zasnovano to rješenje, a od značajnog su utjecaja na tržišnu konkurenciju;
- b) gdje stranke u postupku djeluju u suprotnosti s obavezama koje je utvrdilo Vijeće;
- c) gdje je rješenje zasnovano na nepotpunim, netačnim ili lažnim informacijama koje su dale stranke u postupku.

Iz razloga zbog kojih se može izjaviti jasno je da se radi o vanrednom pravnom lijeku, a radi se o nedostacima postupka koji proizvode teže posljedice za stranku odnosno na tržišnu konkurenciju. Preispitivanje rješenja je remonstrativni pravni lijek. Ovaj pravni lijek treba razlikovati od zahtjeva za preispitivanje sudske odluke, s obzirom da se zahtjeva za preispitivanje sudske odluke može podnijeti zbog povrede zakona Bosne i Hercegovine ili zbog povrede pravila postupka koji je prethodio donošenju pobijane odluke,¹⁰⁶ u roku od 30 dana od dana dostavljanja stranci sudske odluke protiv koje se podnosi zahtjev¹⁰⁷. Dakle, kod zahtjeva za preispitivanje sudske odluke ne postavljaju se „stroži uslovi“ kao kod preispitivanja rješenja i ograničen je rok koji iznosi 30 dana, dok kod zahtjeva za preispitivanje rješenja nije propisan rok, te preispitivanje sudske odluke može se izvršiti samo po zahtjevu stranke, a preispitivanje rješenja pored po zahtjevu stranke može biti i po službenoj dužnosti. Tako u slučaju „OPTIMA

¹⁰⁵ Član 43. stav 4. Zakona o konkurenciji BiH

¹⁰⁶ Član 49. stav 2. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine.

¹⁰⁷ Član 50. stav 2. Ibid.

*Grupa*¹⁰⁸ Sud Bosne i Hercegovine je usvojio zahtjeva za preispitivanje sudske odluke s obzirom da je utvrdio da se prigovor tužitelja o visini iznosa i načinu odmjeravanja novčane kazne tužitelju od strane tuženog treba prihvatiti, jer je u obrazloženju osporenog rješenja obrazloženo da je „Vijeće prilikom utvrđivanja visine novčane kazne uzelo u obzir namjeru i trajanje povrede, u smislu člana 52. Zakona, kao i saradnju privrednog subjekta „OPTIMA Grupa” tokom cijelog postupka, te je shodno tome odredilo visinu novčane kazne.” Sud ističe da ovako lapidarno obrazloženje ne može uvjeriti sud zašto je izrečena novčana kazna neuobičajeno visoka u odnosu na dosadašnju praksu kažnjavanja Vijeća. Da li je u pitanju neka, sudu nepoznata iz spisa predmeta, zla namjera tužitelja koja je eventualno utvrđena od strane tuženog što se ne može vidjeti iz spisa predmeta ili je trajanje neprijavlivanja koncentracije, koje nije bilo duže od dva mjeseca, toliko dugo da se izrekne ovako visoka, blizu maksimuma izrečena kazna. Na koji su način na izricanje ovakve novčane kazne uticale okolnosti, koje tuženi priznaje u utuženom rješenju, da je tužilac saradivao za tuženim tokom cijelog postupka, i da li su uopšte uzete u obzir u konačnici prilikom odmjeravanja i izricanja navedene novčane kazne. Sve ovo navedeno od strane Suda Bosne i Hercegovine može dovesti do usvajanja zahtjeva za preispitivanje sudske odluke, ali ovi razlozi ne bi mogli dovesti do toga da Vijeće usvoji zahtjeva za preispitivanje rješenja.

Krajnje pravno sredstvo za povredu prava konkurencije je apelacija. Nakon donošenja odluke od Suda Bosne i Hercegovine nezadovoljna stranka može podnijeti apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine. Naime, u skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u Ustavu Bosne i Hercegovine kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini. Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Presuda Suda BiH, broj *Uvi- 80/10 od 23.03.2011. godine*,

¹⁰⁹ Član 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovin, broj 60/05, 64/08, 51/09.

Prinudno izvršenje odluka

Obaveza privrednih subjekata je da postupe u skladu sa odlukama Vijeća, međutim u slučaju kada ne postupe, Vijeće može zatražiti pravnu pomoć nadležnih organa za njihovo prinudno izvršenje.¹¹⁰ U zahtjevu za pravnu pomoć Vijeće mora tačno navesti vrstu tražene mjere za prinudno izvršenje.¹¹¹ U primjeni prinudnih mjera, nadležni organi dužni su postupiti po zahtjevu Vijeća, pridržavajući se mjera navedenih u zahtjevu.¹¹² Ovdje treba imati u vidu da obaveza može, ali ne mora nužno biti vremenski ograničena,¹¹³ što ukazuje da je potrebno kontinuirano praćenje izvršenja odluka.

Zaključak sa prijedlozima *de lege ferenda*

Zloupotreba dominantnog položaja kao dio prava konkurencije, značajna je za djelotvorno funkcionisanje tržište. Sprečavanja zloupotreba postiže se provođenjem postupka u svim slučajevima kada zloupotreba postoji. Nadležnost za utvrđivanje zloupotreba dominantnog položaja je povjerena Vijeću. U pravu Evropske Unije to je Komisija, a potrebno je imati u vidu da u okviru Komisije djeluje Generalni direktorat za konkurenciju, koji je prvenstveno odgovoran za izvršenje poslova Komisije koji se odnose na direktno provođenje prava Evropske unije, ima oko 900 zaposlenih i troškove manje od 100 milion Eura godišnje za pokretanje postupaka. Ovo ukazuje na značaj prava konkurencije, i da je u BiH potrebno ozbiljnije pristupiti u suzbijanju povreda prava konkurencije. Kod Vijeća nije na pravilan način izvršeno normiranje imenovanja članova i trajanje mandata.

U pogledu imenovanja članova Vijeća potrebno je izvršiti izmjene i dopune kako bi se smanjila mogućnost imenovanja osoba koje neće moći odgovoriti poslovnim zadacima, a izbjegla mogućnost imenovanja osoba izvan pravne i ekonomske struke. Takođe, potrebno je izvršiti izmjene u pogledu

¹¹⁰ Član 47. stav 1. Zakona o konkurenciji BiH

¹¹¹ Član 47. stav 2. Ibid

¹¹² Član 47. stav 3. Ibid

¹¹³ Schweitzer, H. (2015, August, 20) Commitment Decisions under Art. 9 of Regulation 1/2003: The Developing EC Practice and Case Law. Preuzeto sa: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1306245

trajanja mandata koji je sada šest godina, jer bi se imenovanjem na neodređeno vrijeme kod članova izbjegao uticaj političkih stranaka koji može da utiče na odluke ukoliko član nakon šest godina ponovno mora da bude imenovan, te je potrebno izvršiti sljedeću izmjene i dopunu:

U članu 22. stav (1) mijenja se i glasi:

Konkurencijsko vijeće sačinjava šest članova, koji se imenuju na neodređeno vrijeme a najduže do navršene 70. godine života, s tim da mandat može prestati u slučajevima predviđenim članom 23. ovog zakona.

U članu 22. stav (2) mijenja se i glasi:

Predsjednikom i članom Konkurencijskog vijeća može biti državljanin Bosne i Hercegovine koji je završio studij pravnog ili ekonomskog fakulteta i stekao odgovarajući naziv u skladu s posebnim zakonom te koji ima pet godina radnog staža u struci.

U članu 22. iza stava (2) dodaje se novi stav (3) koji glasi:

Uz uslove iz stava 2. ovog člana predsjednik i članovi vijeća moraju ispunjavati i sljedeće uslove:

- a) za pravnika da ima položen pravosudni ispit,*
- b) za ekonomistu specijalistički ispit ili naučni stepen magistra ili doktora nauka.*

Vijeće odlučuje o pokretanju postupka. Stranke mogu podnijeti zahtjev za pokretanje postupka, ali konačnu odluku o pokretanju donosi Vijeće. Prilikom donošenja odluke o pokretanju postupka Vijeće treba raspolagati sa dovoljno pravno relevantnih činjenica i dokaza, ali takođe se mora imati u vidu da ukoliko se bude duže vremena čekalo sa pokretanjem neki dokazi mogu postati pravno irelevantni dok pribavljanje drugih može biti otežano. Ukoliko Vijeće pokrene postupak potrebno je održati usmenu raspravu. Održavanje usmene rasprave obavezno je u svim predmetima kada se radi o strankama sa suprotnim interesima. Nakon okončanja postupka, Vijeće donosi odluku s tim da zbog pogrešno normiranog načina tumačenja konstitutivnosti može doći do opstrukcija u glasanju i štete na funkcionisanje tržišta. U pogledu načina

odlučivanja u Vijeću, potrebno je izvršiti izmjenu u pogledu potrebe da za svaku odluku mora glasati najmanje po jedan član iz reda konstitutivnih naroda, te je potrebno izvršiti izmjenu:

U članu 24. u stavu (2) riječi „s tim da za svaku odluku mora glasati najmanje po jedan član iz reda konstitutivnih naroda” se brišu.

Sudska zaštita je osigurana putem podnošenja tužbe Sudu BiH u upravnom sporu. Pored ispitivanja odluke od strane Suda BiH, i Vijeće može da preispita svoju odluku po zahtjevu stranke ili po službenoj dužnosti. Ovaj vanredni pravni lijek se razlikuje od preispitivanja sudske odluke koji je normiran u upravnom sporu. Svi privredni subjekti imaju obavezu da postupaju u skladu sa odlukama Vijeća, dok u slučaju nepostupanja u skladu sa odlukama, Vijeće može zatražiti pomoć drugih organa za prinudno izvršenje.

LITERATURA

Bael, I. V. (2011) *Due Process in EU Competition Proceedings*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International.

Marković-Bajalović, D. (2001) *Uslovi za realizaciju prometa roba i usluga u pravu Evropske unije*. Beograd: Institut za uporedno pravo.

Misita, N. (2012) *Evropska unija-Pravo konkurencije*. Sarajevo: Revicon.

Rizvanović, E. (2005) *Državna pomoć u zemljama Evropske unije: iskustvo za Bosnu i Hercegovinu*. Fojnica.

Rizvanović, E. (2013) *Poslovno pravo-osnivanje, natjecanje, prestanak poslovnih subjekata*. Sarajevo: Privredna štampa.

Šoljan, V. (2004) *Vladajući položaj na tržištu i njegova zlouporaba u pravu tržišnog natjecanja Evropske zajednice*. Zagreb: Ibis grafika.

Cseres, KJ. (2006) *The Controversies of the Consumer Welfare Standard. The Competition Law Review*, 3 (2), 121-175.

Mr. iur. Adis Poljić

Cseres, KJ. (2010) The Impact of Regulation 1/2003 in the New Member States. *The Competition Law Review*, 6 (2), 145-182.

Lenaerts, K., Gerard, D. (2004) Decentralisation of EC Competition Law Enforcement: Judges in the Frontline. *World Competition*, 27 (3), 313-349.

Riley, A. (2007) Editorial - Developing Criminal Cartel Law: Dealing with the Growing Pains. *The Competition law review*, 4 (1), 1-6.

Rizvanović, E. (2004) *Osnovne odrednice prava konkurencije Evropske unije*. *Pravni savjetnik*, 3 (11), 94-104.

Rizvanović, E. (2007) Sporazumi o slobodnoj trgovini i ekonomska funkcija države. *Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, 207-224.

Rizvanović, E. (2010) Izazovi liberalizacije i tržišno natjecanje u Bosni i Hercegovini. *Zbornik radova Liberalizam i zaštita konkurencije*, 149-162.

Rizvanović, E. (2013) Izgradnja poslovnog sistema u Bosni i Hercegovini-put prema plauzabilnosti. *Zbornik radova VIII Savjetovanja iz oblasti građanskog prava*, 279-292.

Odluka o visini administrativnih taksi u vezi sa procesnim radnjama pred Konkurencijskim vijećem, Službeni glasnik BiH, broj 30/06, 18/11.

Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovin, broj 60/05, 64/08 i 51/09.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane i Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH- Međunarodni ugovori, broj 10/08.

Ugovor iz Lisabona (potpisan 13. decembra 2007., a na snagu stupio 1. decembra 2009. godine.)

Postupak za utvrđivanje zloupotreba dominantnog položaja u pravu konkurencije
Bosne i Hercegovine

Uredba Vijeća broj 1/2003 o provedbi pravila o tržišnom natjecanju utvrđenim u članovima 81. i 82. Ugovora o osnivanju Europske zajednice, Službeni list EU, L 01/03, 68/04, 269/06.

Zakon o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 19/02, 88/07, 83/08, 74/10.

Zakon o konkurenciji Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 48/05, 76/07, 80/09.

Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 79/09, 80/13.

Presuda Suda BiH, broj *U-41/09 od 07.05.2009. godine*.

Rješenje Konkurencijskog vijeća BiH, broj 01-05-26-028-63-II/09 od 04.11.2010. godine.

Presuda Suda BiH, broj *Uvi- 80/10 od 23.03.2011. godine*.

Rješenje Suda BiH, broj S1 3 U 003765 10 od 24.04.2013. godine.

Rješenje Suda BiH, broj S1 3 U 007875 11 od 10.10.2013. godine.

Presuda Suda BiH, broj S1 3 U 011221 12 U od 04.06.2014.godine.

Competition Act 1998 (2015, August, 19): Guidance on the CMA's investigation procedures in Competition Act 1998 cases (2014). Preuzeto sa: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/288636/CMA8_CA98_Guidance_on_the_CMA_investigation_procedures.pdf

Schweitzer, H. (2015, August, 20) Commitment Decisions under Art. 9 of Regulation 1/2003: The Developing EC Practice and Case Law. Preuzeto sa: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1306245

http://ec.europa.eu/dgs/competition/index_en.htm (20.08.2015).